

TOETSING FLORA- EN FAUNAWET
T.B.V. DE VERVANGING VAN DE SPOORBRUG EN DE
BIJBEHORENDE BOCHTVERRUIMING VAN HET
VAN STARKENBORGHKANAAL NABIJ ZUIDHORN

definitieve versie 9/12/2013

TOETSING FLORA- EN FAUNAWET
T.B.V. DE VERVANGING VAN DE SPOORBRUG EN BIJBEHORENDE BOCHT-
VERRUIMING VAN HET VAN STARKENBORGHKANAAL NABIJ ZUIDHORN

©

Gebruik en overname van gegevens
alleen toegestaan met volledige bronvermelding:

Buro Bakker (2013);

Toetsing Flora- en faunavet t.b.v. de vervanging van de spoorbrug en de bijbehorende bochtverruiming van het van Starckenborghkanaal nabij Zuidhorn. Buro Bakker adviesburo voor ecologie BV te Assen, in opdracht van provincie Groningen.

in opdracht van:

PROVINCIE GRONINGEN

contactpersoon:

DHR. K.L. SIEGERS

uitgevoerd door:

BURO BAKKER ADVIESBURO VOOR ECOLOGIE BV
Weiersloop 9 Postbus 10034 9400 CA Assen - tel. 0592-313389 - info@burobakker.nl

Projectleiding:

Ir. M.S. Van Kerkevoorde

Veldwerk en rapportage:

Ing. H.J. Steendam

Inhoud

1	INLEIDING.....	1
1.1	AANLEIDING EN DOEL	1
1.2	WETTELIJK KADER	1
1.3	METHODE.....	1
1.4	PLANGEBIED	2
1.5	VOORGENOMEN ONTWIKKELING.....	2
2	FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE: POTENTIES, EFFECTEN EN VERVOLG....	3
2.1	FLORA.....	3
2.2	VOGELS	3
2.3	VLEERMUIZEN	4
2.4	GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN.....	4
2.5	REPTIELEN EN AMFIBIEËN.....	4
2.6	VISSEN.....	5
2.7	OVERIGE SOORTEN	5
2.8	LICHT BESCHERMDE SOORTEN.....	5
3	CONCLUSIES	7
3.1	SAMENVATTING MATIG EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN.....	7
3.2	SAMENVATTING VERVOLG.....	7
4	BRONNEN	8

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN DOEL

Binnenkort wordt de spoorbrug bij Zuidhorn vervangen. Tevens worden werkzaamheden uitgevoerd aan de zuidelijke oever van de Van Starckenborghkanaal ten oosten van de spoorbrug.

Effecten op beschermde flora en fauna als gevolg van de gewenste ontwikkeling, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Buro Bakker is gevraagd om middels een verkennende toetsing (quickscan) eventueel aanwezige beschermde flora en fauna in beeld te brengen en de effecten van de gewenste ontwikkeling op deze soorten te beoordelen.

Met de quickscan wordt eenduidig in beeld gebracht of en welke beschermde soorten in het plangebied aanwezig kunnen zijn. Indien de gewenste ontwikkeling kan leiden tot negatieve effecten voor deze soorten, leidt de quickscan tot aanbevelingen voor vervolgstappen. Het uiteindelijke doel is het afstemmen van de ontwikkeling op de aanwezigheid van beschermde soorten, zodat gewerkt wordt binnen de kaders van de Flora- en faunawet.

1.2 WETTELIJK KADER

De Nederlandse natuurwetgeving is gebaseerd op de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. De soortbescherming is hierbij uitgewerkt in de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt een aantal veelal zeldzame of kwetsbare planten- en diersoorten. Relevant zijn in het kader van deze quickscan vooral de bepalingen die van toepassing zijn op ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. De Flora- en faunawet is overal in Nederland van toepassing, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten.

Er worden in de Flora- en faunawet drie verschillende beschermingsniveaus gehanteerd: een lichte, een matige en een zware bescherming. Voor soorten met een lichte bescherming geldt een algehele vrijstelling van de verbodsbepalingen. Bij matig en zwaar beschermde soorten zijn mitigerende maatregelen van toepassing als effecten van de gewenste ontwikkeling niet uitgesloten kunnen worden. Dit betekent dat ontwerp, planning en/of uitvoering afgestemd moeten worden op de beschermde soorten, zodanig dat de functionaliteit van de verblijfplaats van deze soorten behouden blijft. Een ontheffingsprocedure treedt in werking als mitigatie niet mogelijk is.

Een toelichting op de Flora- en faunawet staat in Bijlage I.

1.3 METHODE

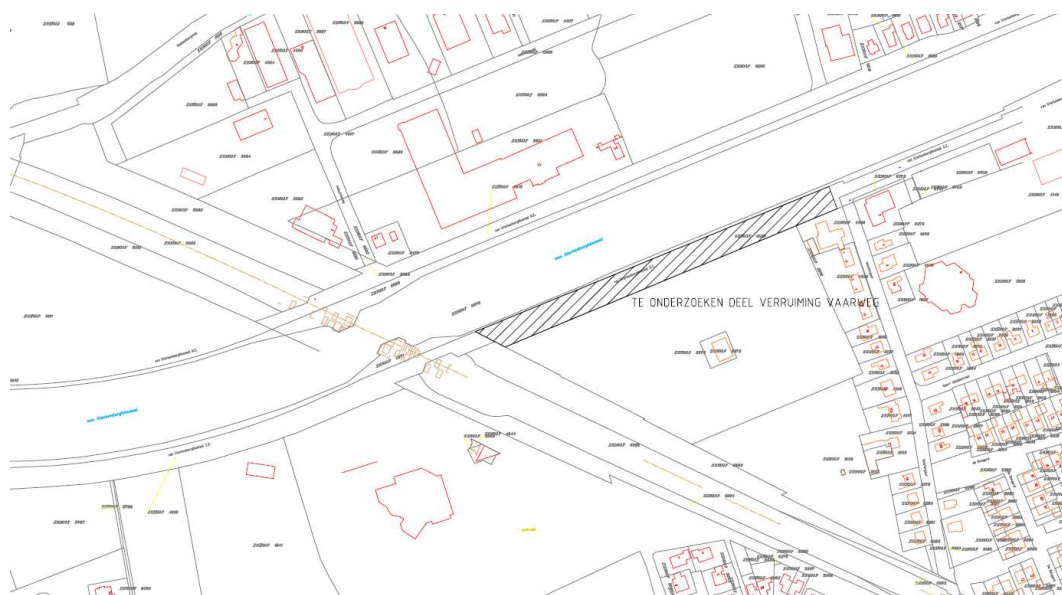
Ten behoeve van de gewenste ontwikkelingen is in 2008 reeds een gebiedsverkenning uitgevoerd. Na aanleiding hiervan is een nader onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke aanwezigheid van zwaar beschermde soorten (Waterspitsmuis en vleermuizen). In 2013 is Buro Bakker gevraagd om opnieuw onderzoek naar beschermde flora en fauna uit te voeren. Het betreft:

- een actualisatie van het onderzoek uit 2008;
- onderzoek in delen van het terrein die in 2008 niet zijn onderzocht.

Op 13 november 2013 is een veldbezoek gebracht. Daarbij is gelet op de aanwezigheid van beschermde flora en fauna. Voor de beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten zijn daarnaast de meest actuele en relevante bronnen geraadpleegd (zie bronnen achter in dit rapport). Daarnaast zijn inschattingen gemaakt van het (mogelijke) voorkomen van beschermde soorten op basis van terreinkenmerken.

1.4 PLANGEBIED

Het plangebied bestaat uit de spoorbrug over het Van Starckenborghkanaal, inclusief een werkzone aan beide zijden van het spoor. Daarnaast is ook een zone aan de zuidkant van het Van Starckenborghkanaal onderdeel van het plangebied (zie figuur 1). Het plangebied is gelegen in de gemeente Zuidhorn, provincie Groningen.

Figuur 1: De ligging van het werkgebied voor de vervanging van de spoorbrug en bochtverruiming van het Van Starckenborghkanaal ter hoogte van Zuidhorn (bron: provincie Groningen).

Figuur 2: Impressie van het plangebied.

1.5 VOORGENOMEN ONTWIKKELING

De voorgenomen ontwikkeling bestaat uit de vervanging van de spoorbrug en een bochtverruiming in het Van Starckenborghkanaal en het inrichten van een bouwterrein voor de uit te voeren werkzaamheden. Voor de ontwikkeling dienen de bomen rondom de spoorbrug en een rij Kastanjabomen (figuur 2) te worden gekapt. Ten behoeve van de vervanging van de spoorbrug zal ook een relieftukje bos worden gekapt en geegaliseerd.

2 FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE: POTENTIES, EFFECTEN EN VERVOLG

In de paragrafen 2.1 tot en met 2.7 wordt de (mogelijke) aanwezigheid van zwaar en matig zwaar beschermde flora en fauna besproken. De mogelijke aanwezigheid van deze soorten kan leiden tot de aanbeveling voor vervolgonderzoek of tot een mitigatieopgave. In paragraaf 2.8 wordt ingegaan op de aanwezigheid van licht beschermde soorten.

Tevens worden de effecten beoordeeld die de voorgenomen ontwikkeling heeft op beschermde flora en fauna.

2.1 FLORA

Voorkomen

De verkenning is uitgevoerd buiten het groei- en bloeiseizoen van de meeste flora. De samenstelling van de aanwezige flora kan voor een belangrijk deel worden gebaseerd op het onderzoek uit 2008. Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat de vegetatie ingrijpend is gewijzigd. In de gebiedsdelen die in 2008 niet zijn onderzocht zijn de omstandigheden niet geschikt als groeiplaats voor soorten met een juridisch zwaardere bescherming. De aanwezigheid van zwaar en matig zwaar beschermde soorten kan voldoende worden uitgesloten.

Effecten en vervolg

Beschermde flora is niet aanwezig. Effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

2.2 VOGELS

Voorkomen

Jaarrond beschermde soorten

De in het gebied aanwezige bomen zijn gecontroleerd op de aanwezigheid van nesten die geschikt zijn voor soorten met jaarrond beschermde nestplaatsen, zoals roofvogels en uilen. Er zijn daarbij geen nesten aangetroffen. Voor andere soorten met jaarrond beschermde nesten (gebonden aan bebouwing: Gierzwaluw, Kerkuil en Huismus) ontbreken mogelijkheden om binnen het plangebied tot broeden te komen. De aanwezigheid van soorten met jaarrond beschermde nestplaatsen kan daarom worden uitgesloten.

Algemene broedvogels

De opgaande delen in het plangebied kan geschikte nestgelegenheid bieden voor een aantal algemene soorten zoals Merel, Houtduif, Vink, Boomkruiper, Grote bonte specht, Roodborst, Zwartkop, Winterkoning, Grasmus en Tjiftjaf. Met name de delen met begroeiing van struiken bieden een ruim aanbod aan nestgelegenheid. Slootoevers kunnen geschikte nestgelegenheid bieden voor een aantal algemene watervogels zoals Wilde eend en Meerkoet. De met Riet begroeide oevers van het Van Starckenborghkanaal zijn geschikt als broedlocatie voor enkele algemene moerasvogels zoals Kleine karekiet, Blauwborst en Bosrietzanger.

Effecten en vervolg

Jaarrond beschermde soorten

Soorten met een jaarrond beschermde verblijfplaats zijn niet aanwezig. Effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

Algemene broedvogels

Het rooien van bomen en struiken en het verwijderen van overjarige rietvegetaties binnen het broedseizoen kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van nesten. Dergelijke verstoring is niet toegestaan en hiervoor wordt bovendien geen ontheffing verleend.

Indien bovengenoemde werkzaamheden worden beoogd, dienen deze in eerste instantie buiten het broedseizoen plaats te vinden. Rekening houdend met de (mogelijk) aanwezige soorten loopt het broedseizoen globaal van half maart tot half augustus. Wanneer dit niet mogelijk is, moet het plangebied voorafgaand aan de werkzaamheden gecontroleerd worden op de aanwezigheid van nesten. Deze controle moet worden uitgevoerd door een vogelkundige. De kans bestaat dan dat het werk uitgesteld moet worden totdat het broedseizoen is afgelopen.

2.3 VLEERMUIZEN

Verblijfplaatsen

De aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen kan op basis van deze quickscan worden uitgesloten. In de te kappen bomen (en boschages) zijn geen holtes aanwezig die geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. In de pijlers van de spoorbrug zijn geen geschikte ruimtes aanwezig die kunnen dienen als verblijfplaatsen voor vleermuizen.

Belangrijke vliegroutes

Het onderzoek uit 2008 heeft aangetoond dat de wegbepanting langs de zuidoever van het Van Starckenborghkanaal functioneert als vliegroute voor Gewone dwergvleermuizen. De rij Kastanjabomen tussen de spoorbrug en de ingang naar de tennisbanen maken naar alle waarschijnlijkheid deel uit van deze vliegroute. Uit het onderzoek uit 2008 is ook aangetoond dat het water van het Van Starckenborghkanaal niet wordt gebruikt als belangrijke vliegroute voor vleermuizen die zich oriënteren op watergangen (Watervleermuis, Meervleermuis).

Belangrijk foerageergebied

Binnen het plangebied is de aanwezigheid van foerageergebied beperkt. De verwachting is dat het gebied wordt gebruikt als marginaal foerageergebied voor vleermuizen uit de omgeving. Er is geen sprake van de aanwezigheid van belangrijk foerageergebied.

Effecten en vervolg

De kap van beplanting en de sloop van de huidige spoorbrug zal niet leiden tot het verdwijnen van verblijfplaatsen. De kap van bomen en boschages rondom de spoorbrug is kleinschalig en beïnvloed de functionaliteit van de vliegroute niet. De kap van de rij Kastanjes zal naar verwachting geen effect hebben op de aanwezigheid van een vliegroute. De achterliggende opgaande vegetatie zal de functie kunnen overnemen. Vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Voorkomen

In 2008 zijn enkele sloten langs de spoorlijn in de omgeving van de spoorbrug onderzocht op de mogelijke aanwezigheid van de zwaar beschermde Waterspitsmuis. Deze soort is toen niet vastgesteld. Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat de situatie zich in de tussentijd heeft veranderd. Op andere locaties langs het Van Starckenborghkanaal ontbreekt geschikt leefgebied voor deze soort. Verblijfplaatsen van andere soorten met een juridisch zwaardere bescherming kunnen op basis van terreinkenmerken worden uitgesloten.

Effecten en vervolg

De aanwezigheid van soorten met een zware of matig zware bescherming kan met deze quickscan worden uitgesloten. Effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.5 REPTIELEN EN AMFIBIEËN

Voorkomen

In het plangebied is uitsluitend leefgebied aanwezig voor een aantal algemene en licht beschermde amfibieën. Geschikt leefgebied voor reptielen en juridisch zwaarder beschermde

amfibieën ontbreekt. De aanwezigheid van soorten uit beide soortgroepen kan daarmee worden uitgesloten.

Effecten en vervolg

Juridisch zwaarder beschermde amfibieën en reptielen komen niet voor. Effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

2.6 VISSEN

Voorkomen

In 2008 is het Van Starckenborghkanaal bevestigd middels electrovisserij en zijn enkele spoor- en bermsloten bevestigd met behulp van een RAVON-type steeknet. Beide onderzoeksmethoden heeft uitsluitend algemene niet beschermde soorten (Blankvoorn, Brasem, Paling, Baars, Snoekbaars, Kolblei, Pos en Tiendoornig stekelbaarsje) opgeleverd. Er is geen reden om aan te nemen dat de situatie inmiddels is veranderd. In andere delen van het plangebied, die in 2008 niet zijn onderzocht, zijn geen geschikte watergangen aanwezig voor beschermde vissen.

Effecten en vervolg

Beschermde vissen komen niet voor. Effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.7 OVERIGE SOORTEN

Voorkomen

Het voorkomen van overige soorten met een juridisch zwaarder beschermingsregime (libellen, dagvlinders en andere ongewervelden) kan op voorhand worden uitgesloten. Voor deze soorten is geen geschikt leefgebied aanwezig.

Effecten en vervolg

Effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.8 LICHT BESCHERMDE SOORTEN

Voorkomen

Naast de in dit hoofdstuk behandelde matig en zwaar beschermde soorten, zal ook een aantal licht beschermde soorten voorkomen. In tabel 1 is hiervan een overzicht opgenomen.

Tabel 1: Overzicht van licht beschermde flora en fauna die (waarschijnlijk) in het plangebied aanwezig is.

Soortgroep	Soort	Type waarneming
Flora	Zwanebloem <i>Butomus umbellatum</i>	aanwezig
Zoogdieren	Mol <i>Talpa europea</i>	molshopen aanwezig
	Huisspitsmuis <i>Crocidura russula</i>	waarschijnlijk aanwezig
	Egel <i>Erinaceus europaeus</i>	waarschijnlijk aanwezig
	Haas <i>Lepus europaeus</i>	waarschijnlijk aanwezig
	Bosmuis <i>Apodemus sylvaticus</i>	waarschijnlijk aanwezig
	Veldmuis <i>Microtus arvalis</i>	holletjes aanwezig
	Rosse woelmuis <i>Clethrionomys glareolus</i>	waarschijnlijk aanwezig
	Hermelijn <i>Mustela erminea</i>	mogelijk aanwezig
	Ree <i>Capreolus capreolus</i>	mogelijk aanwezig
Amfibieën	Gewone pad <i>Bufo bufo</i>	waarschijnlijk aanwezig
	Bruine kikker <i>Rana temporaria</i>	waarschijnlijk aanwezig
	Bastaardkikker <i>Rana klepton esculenta</i>	mogelijk aanwezig

Effecten en vervolg

Negatieve effecten op licht beschermde dieren zullen niet leiden tot het vernietigen van hele populaties. Het betreft allemaal algemene soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Schade aan soorten waarvoor een vrijstelling geldt voor de Flora- en faunawet hoeft niet te worden gecompenseerd.

penseerd. Op deze soorten is de zorgplicht wel van kracht (artikel 2 Flora- en faunawet). De zorgplicht bepaalt dat men wilde planten en dieren zo min mogelijk schade dient te berokkenen.

3 CONCLUSIES

3.1 SAMENVATTING MATIG EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN

Met betrekking tot de uitgevoerde quickscan kan het volgende worden geconcludeerd:

- De wegbepanting langs de zuidzijde van het Van Starckenborghkanaal functioneert als belangrijke vliegroute voor de Gewone dwergvleermuis.
- In het plangebied kunnen meerdere algemene vogels tot broeden komen.
- De aanwezigheid van overige soorten met een zware of matig zware bescherming kan op basis van deze quickscan worden uitgesloten.

De overige in het plangebied gevonden en te verwachten soorten zijn licht beschermd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet hoeft voor deze soorten niet te worden aangevraagd. De algemene zorgplicht (zie Bijlage 1) is dan wel van kracht.

3.2 SAMENVATTING VERVOLG

Vleermuizen

De kap van beplanting en de sloop van de huidige spoorbrug zal niet leiden tot het verdwijnen van verblijfplaatsen. De kap van bomen en boschages rondom de spoorbrug is kleinschalig en beïnvloed de functionaliteit van de vliegroute niet. De kap van de rij Kastanjes zal naar verwachting geen effect hebben op de aanwezigheid van een vliegroute. De achterliggende opgaande vegetatie zal de functie kunnen overnemen. Vervolgstappen zijn niet aan de orde.

Broedvogels

Het rooien van bomen en struiken en het verwijderen van opgaande oevervegetaties dient in eerste instantie buiten het broedseizoen plaats te vinden. Rekening houdend met de (mogelijk) aanwezige soorten loopt het broedseizoen globaal van half maart tot half augustus. Wanneer dit niet mogelijk is, moet het plangebied voorafgaand aan de werkzaamheden gecontroleerd worden op de aanwezigheid van nesten. Deze controle moet worden uitgevoerd door een vogelkundige. De kans bestaat dat het werk stilgelegd moet worden totdat het broedseizoen is afgelopen.

Overige soorten

Negatieve effecten op licht beschermde soorten zullen niet leiden tot het vernietigen van hele populaties. Het betreft allemaal algemene soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Schade aan soorten waarvoor een vrijstelling geldt voor de Flora- en faunawet hoeft niet te worden gecompenseerd. Op deze soorten is de zorgplicht wel van kracht (artikel 2 Flora- en faunawet). De zorgplicht bepaalt dat men wilde planten en dieren zo min mogelijk schade dient te berokkenen.

4 BRONNEN

Brouwer, T., B. Crombaghs, A. Dijkstra, A.J. Scheper en P.P. Schollema, 2008. Vissenatlas Groningen Drenthe. Verspreiding van zoetwatervissen in Groningen en Drenthe in de periode 1980 - 2007. Uitgeverij Profiel, Bedum.

Buro Bakker, 2008. Toetsing Flora- en faunawet voor de reconstructie het Van Starckenborghkanaal t.h.v. Zuidhorn. In opdracht van provincie Groningen.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie), 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse fauna 9. Nationaal natuurhistorisch museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

DR-loket, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten Flora- en faunawet.

Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co Uitgevers, Haarlem.

Internetpagina's

telmee.nl

www.waarneming.nl

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

Wetsartikelen

Door de in april 2002 in werking getreden Flora- en faunawet is de verplichting ontstaan om ruimtelijke plannen aan deze wet te toetsen. Het doel van de wet is om in het wild levende planten en dieren te beschermen. Voor dit project zijn de volgende artikelen van de wet relevant:

- Artikel 2 legt een zorgplicht op. Dat houdt in dat ingrepen zodanig worden uitgevoerd dat de beïnvloeding van de in het wild levende soorten planten en dieren minimaal is.
- Artikel 8 verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
- Artikel 9 verbiedt het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 10 verbiedt het verontrusten van beschermde dieren.
- Artikel 11 verbiedt het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten of holen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 75 biedt de mogelijkheid ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen.

Beschermingscategorieën

De Flora- en faunawet in samenhang met het Besluit en de Regeling beschermde dier- en plantensoorten biedt de mogelijkheid tot het verkrijgen van vrijstellingen en ontheffingen van die verboden, mits aan voorwaarden wordt voldaan. De volgende beschermingsregimes worden onderscheiden:

Licht beschermde soorten. Dit betreft een aantal beschermde, maar algemene soorten in Nederland, waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt op voorhand een vrijstelling, mits bij ingrepen sprake is van de uitvoering van bepaalde werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Matig beschermde soorten. Dit betreft soorten waarvoor niet op voorhand vrijstelling of ontheffing wordt verleend. Voor deze soorten geldt een vrijstelling, als volgens een door de minister van LNV (thans EZ) goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Als niet volgens een gedragscode wordt gewerkt, zal voor deze soorten een ontheffing aangevraagd moeten worden. Deze ontheffing wordt verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten (de zogenaamde lichte toets).

Zwaar beschermde soorten. Dit zijn soorten die vermeld zijn in bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, alsmede soorten die voorkomen op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, alsmede de van nature binnen de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. Een ontheffing met betrekking tot deze soorten wordt verleend als wordt voldaan aan drie criteria: 1) er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten; 2) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang; 3) er is geen andere bevredigende oplossing. Aan de alle drie de criteria moet worden voldaan. Deze vormen gezamenlijk de zogenaamde uitgebreide toets.

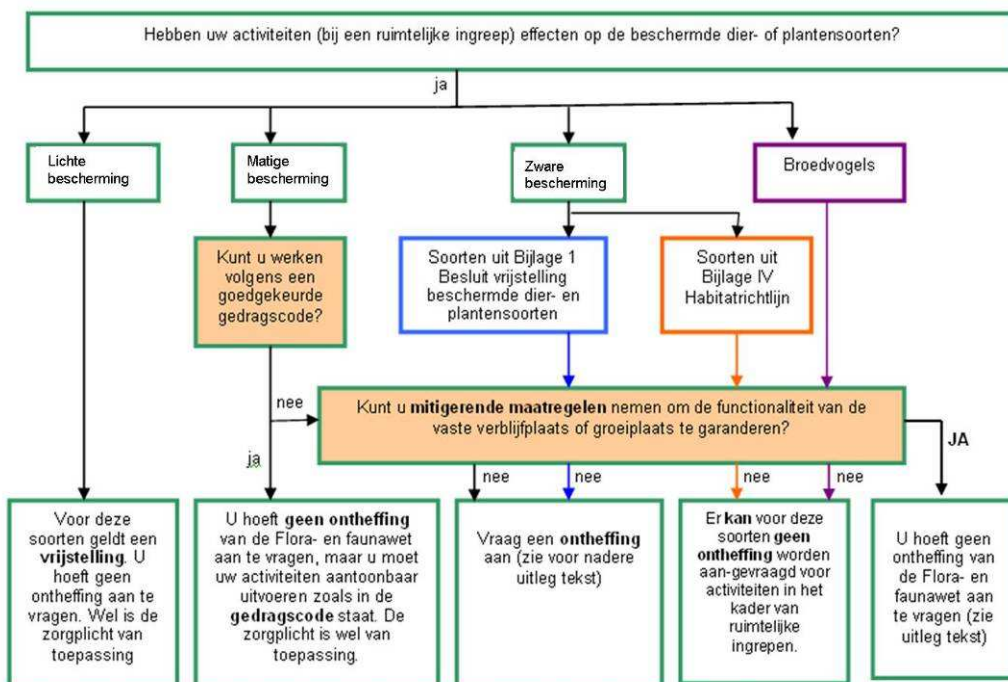
Broedvogels Voor vogels, evenals voor diersoorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bepaalde soorten die bij AMvB zijn aangewezen, geldt ingevolge de Flora- en faunawet het zwaardere beschermingsregime. Dit beschermingsregime is aan de orde bij de ontheffingverlening. Werkzaamheden waarbij nesten of vaste rust- en verblijfplaatsen worden beschadigd, vernield, uitgehaald, weggenomen of verstoord, zijn op grond van artikel 11

van de Flora- en faunawet verboden. Voor veel vogels wordt aangenomen dat zij alleen tijdens het broedseizoen een nestplaats en/of een vaste rust- en verblijfplaats hebben en buiten deze periode niet. Om te voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met het verbod van artikel 11 van de Flora- en faunawet, dient in dat geval het broedseizoen te worden ontzien. Voor een kleine groep vogels geldt dat zij hun nestplaatsen en/of hun vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond in gebruik (kunnen) hebben. Deze plaatsen vallen dan ook jaarrond onder het beschermingsregime van artikel 11. De vogelsoorten waarvoor dit geldt, zijn door de Dienst Regelingen van het toenmalige Ministerie van LNV vermeld op de "Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep" van augustus 2009. Door het treffen van mitigerende maatregelen kan worden voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met de verbodsbepaling van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Indien aantasting of verstoring van de nestplaats of de vaste rust- en verblijfplaats niet te voorkomen is, dient een ontheffingsaanvraag te worden ingediend.

TOETSINGSKADER FLORA- EN FAUNAWET

Stroomschema

Op 26 augustus 2009 is door het toenmalige ministerie van LNV een aangepast beoordelingschema voor de ontheffingsplicht bij ruimtelijke ingrepen gepubliceerd (Ministerie van LNV, 2009). Centraal in deze beoordelingswijze staan de mitigerende maatregelen waarmee de functionele leefomgeving van beschermde planten en dieren behouden moet blijven. Pas als de effecten van de beoogde ruimtelijke ingrepen op beschermde soorten niet gemitigeerd kunnen worden, is er in het kader van de Flora- en faunawet sprake van een ontheffingsplicht. In het stroomschema in figuur A is de beoordelingswijze voor soorten met een verschillend beschermingsregime uitgewerkt.

Figuur A. Stroomschema van de werking van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen (op basis van: ministerie van LNV, 2009).

Mitigatie als uitgangspunt

Als er bij de effectenbeoordeling van een activiteit is vastgesteld dat negatieve gevolgen op beschermde soorten kunnen optreden (dat wil zeggen: overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet), zijn vervolgstappen aan de orde. Met uitzondering van de licht beschermde soorten waarvoor een vrijstelling geldt, staat het treffen van mitigerende maatregelen hierbij steeds centraal. Mitigerende maatregelen zijn gericht op het voorkomen van negatieve gevolgen van een activiteit. Onder mitigatie valt bijvoorbeeld

het aanpassen van de planning van de werkzaamheden op de aanwezigheid van beschermde soorten, het verplaatsen van dieren voorafgaand aan werkzaamheden of het aanbieden van alternatieve verblijf- en foerageerplekken.

De mitigerende maatregelen zijn voldoende als de functionaliteit van het leefgebied continu behouden blijft. Belangrijke aspecten hierbij zijn:

- Het leefgebied omvat naast een voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats ook de foerageergebieden en de migratieroutes die nodig zijn om de verblijfplaats te gebruiken.
- Ook een tijdelijke achteruitgang als gevolg van de activiteit is niet toegestaan. De mitigatie moet dus al werken op het moment dat het negatieve effect van de activiteit optreedt.
- Over het succes van de mitigerende maatregel dient een hoge mate van zekerheid te bestaan. Deze zekerheid kan bijvoorbeeld verkregen worden door wetenschappelijk onderzoek of aantoonbare praktijkervaringen.

Procedures per beschermingscategorie

Uit figuur A blijkt dat er bij elke beschermingscategorie op een andere manier invulling gegeven kan worden aan de mitigatie van effecten.

Licht beschermde soorten. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Er geldt geen mitigatieverplichting. Wel is de zorgplicht van toepassing. Deze plicht houdt in dat iedereen bij al zijn handelen nadelige gevolgen voor alle in het wild levende dieren en planten zoveel mogelijk moet voorkomen. Het onnodig toebrengen van schade is niet toegestaan.

Matig beschermde soorten. Voor het uitvoeren van mitigerende maatregelen kan bij matig beschermde soorten worden teruggegrepen op een goedgekeurde gedragscode (of eventueel zelf een gedragscode worden opgesteld). Gedragscodes worden opgesteld door sectoren (zoals waterschappen, gemeenten of de bouwsector) en ter goedkeuring voorgelegd aan Dienst Regelingen. Iedereen kan gebruik maken van deze gedragscodes voor zover de betreffende activiteit en het effect hiervan op beschermde soorten in de gedragscode zijn opgenomen. De situatiespecifieke uitwerking van de mitigatie moet dan worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Als er geen gedragscode beschikbaar is, geldt de werkwijze zoals bij zwaar beschermde soorten is beschreven.

Zwaar beschermde soorten. Het werken volgens een gedragscode is bij zwaar beschermde soorten niet toegestaan. De mitigerende maatregelen moeten in dit geval worden vastgelegd in een activiteitenplan. In de praktijk zullen de mitigerende maatregelen die in een activiteitenplan worden vastgelegd veel overeenkomst vertonen met een werkprotocol voor matig beschermde soorten. Een wezenlijk verschil is dat er geen goedkeuring van Dienst Regelingen aan een activiteitenplan ten grondslag ligt. Deze goedkeuring moet daarom nog worden aangevraagd in de vorm van een ontheffing.

Vogels. Voor broedvogels bestaat de mitigatie in de regel uit het ontzien van de broedtijd of het treffen van maatregelen om te voorkomen dat vogels in het projectgebied tot broeden komen. Voor soorten met een jaarrond beschermde nestplaats is daarnaast een omgevingscheck vereist. Hierbij moet worden vastgesteld of de soort zelfstandig in de omgeving een vervangend nest kan vinden. Is dat niet het geval dan moet een alternatief nest worden aangeboden. Als ook dat niet mogelijk is, geldt er een ontheffingsplicht.

Ontheffingsplicht

Op het moment dat de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soorten met het uitvoeren van mitigerende maatregelen niet gegarandeerd kan worden, is er sprake van een ontheffingsplicht. De aanvraag voor een ontheffing, of bij een WABO-procedure voor een zogenaamde verklaring van geen bedenkingen, wordt door Dienst Regelingen op de volgende criteria beoordeeld:

1. De gunstige staat van instandhouding van de soort
2. Is er sprake van een wettelijk belang (niet voor matig beschermde soorten)
3. Is er een alternatieve oplossing (niet voor matig beschermde soorten).

Voor soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (dit betreft een aantal van de zwaar beschermde soorten, waaronder alle vleermuizen) alsmede voor broedvogels geldt dat ruimtelijke ingrepen geen wettelijk belang zijn voor een ontheffing. Er dient sprake te zijn van een zwaarder belang, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid of andere grote redenen van openbaar belang. Als dit zwaardere belang niet aanwezig is, is voor deze soorten het uitvoeren van voldoende mitigerende maatregelen de enige manier om doorgang aan het initiatief te kunnen geven.

Rode lijsten

Soorten zijn opgenomen in Rode lijsten als ze worden bedreigd in hun voortbestaan. Deze lijsten omvatten verdwenen, ernstig bedreigde, bedreigde, kwetsbare en gevoelige planten en dieren in Nederland, verdeeld over achttien soortgroepen. Maatgevend voor plaatsing op deze lijst is mede de mate van afname van een soort in de afgelopen jaren. De Rode lijst biedt echter geen bescherming zoals de Flora- en faunawet dat doet. Voor het Ministerie van LNV zijn de Rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie streeft ernaar dat een volgende Rode lijst, die per soortgroep elke tien jaar verschijnt, kleiner zal zijn dan de huidige lijst. Hiertoe stimuleert het Ministerie dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode lijst-soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen. Van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties mag worden verwacht dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode lijsten (Ministerie van LNV, 2004). In de Rode lijst worden diverse categorieën onderscheiden:

- ernstig bedreigd: zeer sterk afgenomen en nu zeer zeldzaam;
- bedreigd: sterk afgenomen en nu zeldzaam tot zeer zeldzaam, of zeer sterk afgenomen en nu zeldzaam;
- kwetsbaar: matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam;
- gevoelig: stabiel of toegenomen maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen maar nog algemeen.

december 2013

Vormgeving:
Joop Striker, Assen